

Европейски наръчник за Схеми за медиация към съдилищата Court annexed mediation schemes

Версия 0.1, 20 May 2015

Изготвен от

Алексия Хенгл, съветник Европалати EURCHAMBRES
Винсент Тилман, старши съветник, Европалати EUROCHAMBRES

Със съдействието на

Бригите Вандерменсбруге, администратор проект BECI
Филип Ван Роост, адвокат и медиатор bMediation
Леонидас Паскалидес, старши директор, Кипърска търговско-промишлена палата
Мелани Гермайн, Мениджър проекти и директор международни дейности CMAP

Адаптация на българския текст:

Владимир Вълков – раздел 3 и приложение 6
Галя Вълкова – раздел 4 и раздел 5
Борис Динев – раздел 6

Редакция: **Експертен екип на БТПП**

Съдържание

Съдържание	2
ВЪВЕДЕНИЕ.....	3
РАЗДЕЛ 1.Защо съдиите трябва да насърчават медиацията?	4
Ролята на съдиите в медиацията	4
РАЗДЕЛ 2: Информирание на страните относно възможността за медиация	6
РАЗДЕЛ 3: В кой етап от съдебната процедура трябва да се предложи медиация?.....	7
РАЗДЕЛ 4: Как да бъде определен медиаторът?	11
РАЗДЕЛ 5: Как да се докладват резултатите от медиацията и воденето на статистика.....	13
Докладване на резултатите от медиацията	13
Статистика	13
РАЗДЕЛ 6: Национално приложимо законодателство	15
ПРИЛОЖЕНИЕ 1. Диагностика на случаите, подходящи за медиация, предназначена за съдиите	19
Методология	19
Тълкуване на отговорите	20
Разяснение	21
ПРИЛОЖЕНИЕ 2. Документ или писмо, с което страните се информират относно възможността за медиация	27
- Как се започва медиацията?.....	29
ПРИЛОЖЕНИЕ 3. Въпросник за самооценка за страните по спора	30
Методология.....	30
Тълкуване на отговорите	31
Пояснение	31
ПРИЛОЖЕНИЕ 6. Проблем – възможно решение.....	35

Забележка за непоемане на отговорност

Този ръчник е изработен с финансовата подкрепа на програма Гражданско право на Европейския съюз. Съдържанието на този материал е изготвено от консорциум “Mediation meets Judges” и по никакъв начин не може да се приеме, че отразява мнението на Европейската комисия.

ВЪВЕДЕНИЕ

Европейският наръчник е документ, изготвен за партньорите по проект “Mediation meets Judges”. Разработен е с цел предоставяне на основна информация, въз основа на която партньорите да създадат схеми за приложение на медиация към съдилищата в сътрудничество със съдиите.

Наръчникът е разработен от Европалати - Европейската асоциация на търговските палати. Може да се използва от партньорите по проект Mediation meets Judges и други заинтересовани лица при следните условия: (1) информиране на Европалати и (2) цитиране на проект Mediation meets Judges като финансиран от Европейската комисия. Предложения за подобряване на настоящия документ се приемат на адрес: tilman@eurochambres.eu.

РАЗДЕЛ 1. Защо съдиите трябва да насърчават медиацията?

Наръчникът **Mediation meets Judges** е изработен като помощно средство за съдиите, които желаят да насърчават страните в даден конфликт да опитат медиация преди да започнат съдебно производство.

За целите на този наръчник (в съответствие с Директива 2008/52/ЕО относно някои аспекти на медиацията по гражданскоправни и търговскоправни спорове и Закона за медиацията):

- “Медиация” означава доброволна и поверителна процедура за извънсъдебно разрешаване на спорове, при която трето лице - медиатор, подпомага спорещите страни да постигнат споразумение.
- “Медиатор” означава трето дееспособно лице, отговарящо на изискванията на закона, преминало обучение и регистрирано като медиатор, което извършва медиация по неутрален, безпристрастен и поверителен начин.

Когато ръководи едно дело, съдията прилага закона и правилата на доказателствата и гарантира осигуряването на правосъдие. Понякога, все пак, дори печелившата страна по едно дело остава незадоволена от резултата, тъй като основните причини за конфликта не са били засегнати в съда.

Ролята на съдиите в медиацията

За съдиите препращането на страните към медиация предоставя възможност за:

- Страните непосредствено да управляват процеса по разрешаване на техния спор и да определят изхода от спора
- Формулиране и решаване на повече случаи в много ранен етап
- По-добро управление на времето и предоставените ресурси в рамките на техния мандат и намаляване на натовареността

Когато един съдия предлага на страните медиация, той/тя не отхвърля и не отказва своята институционална роля. Съдията:

- Определя дали случаят е подходящ за медиация
- Определя, в рамките, поставени от законодателството и Гражданския процесуален кодекс, най-подходящото време за предлагане на медиация на страните (например в някои държави медиация не може да бъде предложена, когато делото е при Върховния съд...)
- При наличие на гаранция за нивото на предоставената услуга може да насочи към медиатор или Център за медиация, който да излъчи медиатор
- Възобновява съдебното производство след изтичане на максимално установения по закон срок за провеждане на процедурата по медиация. По съгласие между страните спира производството по делото или отлага датата за разглеждането му в случай, че не е постигнато споразумение чрез медиация, но страните все още имат желание да решат случая по този начин.

- Определя дата за подновяване на процеса в случай, че медиацията се провали.
- Евентуално одобрява споразумението по правен спор, постигнато с медиация в случай, че медиацията е била успешна и страните изискват одобрението.

Допълнително:

- **В случай, че медиацията не доведе до разрешаване на спора:**
Първоначално определеният съдия има пълномощията да се произнесе по случая. Съдията може отново да напъти страните към медиация и след постановяване на решение.
- **В случай, че медиацията е успешна и се постигне споразумение:**
Първоначално определеният съдия ще прецени дали разрешеният спор може да се третира като успешно приключил случай, включително за статистически цели или с оглед управление на информацията.

Диагностика на случай, подходящ за медиация (ПРИЛОЖЕНИЕ 1) е разработена в подкрепа на съдията при определяне на случаи, които са подходящи за медиация. Отговаряйки на съответните въпроси е възможно бързо да се отсеят случаите, които е най-добре да се решат чрез медиация. Въпросникът е разработен специално за граждански и търговски спорове, но някои от въпросите могат да бъдат адаптирани и използвани също така за социални и трудови спорове. Семейните дела трябва да се разглеждат отделно и да се прилага специфична диагностика за медиация.

РАЗДЕЛ 2: Информирание на страните относно възможността за медиация

Веднага щом съдът или съдията желае да предложи медиация той/тя трябва да информира страните относно медиацията и какви ползи могат да очакват от тази процедура за техния случай.

Съдията може да информира страните относно възможността за медиация устно по време на открито съдебно заседание или писмено. Предпочита се комбинация от двата начина. Този наръчник има в приложение 4 документа, които могат да се изпратят от съда/съдията до страните:

- Писмо или документи, информиращ страните и адвокатите относно медиацията **(ПРИЛОЖЕНИЕ 2)**.
- Въпросник за самооценка, който може да се използва от страните и/или техните адвокати за определяне дали медиацията би била от полза за техния случай или случая на техните клиенти. **(ПРИЛОЖЕНИЕ 3)**.
- Писмо до страните и техните адвокати, разясняващо ролята на правните консултанти при медиация **(ПРИЛОЖЕНИЕ 4)**.
- Документ, информиращ относно съществуващите услуги по медиация в гражданските и търговски съдилища в съответната страна или други европейски страни **ПРИЛОЖЕНИЕ 5)**.

Подобен подход систематизира информацията относно медиацията, подавана към страните. Той ги насърчава да оценят своя случай по различен начин и да преценят предимствата и ползите от медиацията.

Самооценката е основа за дискусия със съдията. Съдията може да обсъди въпросника заедно със страните или да изиска от тях да го предоставят попълнен преди изслушването.

Систематичният подход може да включва и служители на съда и координация с други съдии от същия съд. В идеалния случай писмо или документ, информиращи страните относно възможността за медиация се изпраща на страните заедно с документа за определяне на датата на първото съдебно заседание (или друг документ, който съдът изпраща на всички страни по спора).

РАЗДЕЛ 3: В кой етап от съдебната процедура трябва да се предложи медиация?

По принцип спестените разходи и време са най-големи, когато медиацията е започната рано. Съотношението разходи/време се влошава с напредване на времето. Възстановяването на конструктивния диалог изисква много енергия. Времето е пари. Един спор генерира разходи като заключени пари, трудности с прехвърлянето на средства, консервиране и запазване на стоки, допълнителни такси. Разходите за адвокати и експерти още повече ще натезжат.

Понякога е препоръчително да се изчака страните да освободят негативните чувства на враждебност и неприязън преди да им се предложи да отидат на медиация. Това може, на един по-късен етап, да увеличи готовността им за намиране на решение. Случва се страните да решат да използват медиация и когато правната процедура е в много напреднал етап, след като открият повече от силните и слабите страни на своите доказателства и доводи.

Изчакването, все пак остава рисковано, тъй като медиацията изисква готовността на двете страни за такова решаване на случая. Способността за съдържане на емоциите, свързани със спора, е различна за всеки човек.

Гражданският процесуален кодекс препоръчва на съдията да предложи на страните процедурата по медиация след придобита представа за съдържанието на спора им – чл. 140 ал. 3 ГПК. От друга страна насърчава съдията да прикани страните към спогодба след отделяне на спорното от безспорното на основата на заявените позиции(чл. 145 ал. 3 ГПК) и след събиране на доказателствата по спорните факти (чл. 149 ал. 1 ГПК). При все това законът не предвижда ограничение досежно етапа от съдебното производство, при който страните да бъдат насочени към процедура по медиация.

Роля на съдията при напътствието към медиация

С исковата молба ищецът заявява намерение да бъде наложено решение на спора му с ответника обичайно след неуспешни опити за намиране на изход от нежелана ситуация при преки преговори. Непосредствената представа у съдията за естеството на отношенията между страните му позволява да установи пречките за провеждане на конструктивен диалог помежду им. В този смисъл препращането към медиация следва да се разбира като подкрепа за страните да открият собствения си потенциал за разрешаване на техния конфликт. Какви причини за инициране на съдебния процес може да срещне съдията и как би могъл да е от полза за страните да направят информиран избор? Изложението маркира по-често срещани в практиката пречки и дава предложение за преодоляването им при възможни за медиация случаи:

Възможни причини за предявената претенция пред съд

Липса на информация:

- Ищецът не познава процедурата.
- Дезинформация - рядко, но се среща и съзнателното игнориране процедурата или омаловажаването ѝ от недобросъвестни адвокати.

- Ищецът не държи сметка за нуждите си, а фокусира вниманието си върху своята позиция.

Дефицит на доверие:

- към друго лице, от което да получи съдействие.
- в собствените сили.
- за изпълнение на произтичащо от евентуално споразумение задължение.

Пречки в процеса на препращане:

- Отсъствие на страните или на една от тях в съдебна зала;
- Формален подход при напътствие към медиация – при липса на представа за причината да бъде потърсено съдействие за решение на спора не е възможна и адекватна подкрепа за информиран избор в конкретния случай.
- Игнориране на адвоката - адвокатът се ползва с доверието на страната, поради което ролята му не трябва да бъде подценявана.

Напътствие към медиация – кога и как?

Напътствието към процедура по медиация е практически възможно във всяка форма на комуникация между съда и страната по делото. Удачният момент за препращане към медиация произтича от спецификата в отношенията между страните. Контректният начин зависи от фазата, на която се намира процесът като предпоставя и специфика в подхода.

Преди открито съдебно заседание:

- Преди подаване на исковата молба - осигуряване в регистратурата на съда на информационни брошури за процедурата по медиация и списък на медиатори или информация, къде може да бъде намерен медиатор.
- Изпращане на препис от исковата молба за отговор – проявена активност от страна на ответника онагледява готовността му да съдейства за намиране на решение на проблема, поради което удачно е информацията за този алтернативен способ да бъде сведена своевременно и до неговото знание.
- След размяна на съдебните книжа (чл. 140 ал. 3 ГПК) – този етап осигурява възможност за персонифициране на препращането. Съставеният проект за доклад, отразяващ интересуващите процеса факти, позволява на страните да се ориентират доколко съдебният процес ще даде отговор на очакванията им за разрешаване на техния проблем. Конкретната препоръка и декларираната готовност от страна на съдията да съдейства на страните допринася за разпознаване на медиацията като реална алтернатива, относима конкретно към техния случай. Проявената активност към препоръчаната процедура е и средство за оползотворяване на времето на неизбежно изчакване до определената дата на съдебното заседание.

В първото открито съдебно заседание по делото

Тъй като при инициираното съдебно производство ищецът вече е заявил очакването си решението на спора да бъде наложено със съдебно решение, съдията следва да изясни причината за това. Разкриването и онагледяването на потенциала у страните или съдържанието на отношението им позволява преодоляване на субективно създадена пречка

за участие в процедура по медиация. При конкретизирани по съдържанието си пречки е предложен акцент при подкрепата, а в скоби - контекстът, на която основа би било удачно да се развие напътствието (ПРИЛОЖЕНИЕ 6). Конкретни предложения за напътствие при идентифицираната нужда могат да бъдат извлечени от разясненията на въпросите по ПРИЛОЖЕНИЕ 3, съответно по ПРИЛОЖЕНИЕ 1, доколкото разкриват ползи, относими към споделените притеснения.

След събиране на доказателствата – чл. 149 ал. 1 ГПК

Макар и непосредственият ангажимент на страните за участие в процеса да приключва към този момент, събраните доказателства обективно предпоставят възможност за генериране на различни варианти за решение на проблема, за разлика от нормативно предписаното като единствено възможно. Освен това, страните са в състояние да оползотворят обективно необходимото време за постановяване на решението, а невъзможността страните да постигнат спогодба в рамките на съдебното заседание при наличие на обективни предпоставки определя като подходяща процедурата по медиация. Дори страните или някоя от тях да са отказали участие при напътствие на по-ранен етап в процеса, удачно е напомняне за този алтернативен способ за намиране на изход от спора.

Във въззивното и касационното производство

Процедурата по медиация като алтернатива на съдебното производство е практически възможна и след постановено вече решение, включително във въззивно производство. Процесуалният закон го лишава от значение, когато страните намират друг, възприет от тях начин да регламентират отношението си – арг. от 249 ГПК. Възможност за доброволно преуреждане на отношението между страните в съзвучие с интересите им съществува дори и след влизане в сила на съдебното решение. Постановеното решение позволява страничен поглед върху спора и онагледява изхода според закона. Медиацията е незаменима, когато рамката на правната връзка не е в състояние да удовлетвори реалната нужда на страните. Така например съдебно администрираното отношение дава един от възможните начини за регламентацията му. Типичното за процеса противопоставяне препятства обективно нужното в житейската ситуация сътрудничество както при генериране и оценка на възможните решения с оглед на осъзнатите интереси, така и при реализацията на отношението след съдебния процес. При осъдителното решение остава открит въпросът за момента на изпълнение и допълнителните разходи, които предполага евентуално упражнената принуда. В тази насока удачно е напомняне на страните за процедурата по медиация като алтернатива ведно със съобщението за подлежащото на обжалване решение при указание, че използването ѝ не дерогира преклузивните срокове за обжалване. При все това, съдът е властен, по съгласие между страните, да спре производството по делото.

Повдигнатият с въззивната жалба въпрос позволява идентифициране на конкретната нужда на страната от съдействие. В случай, че процедурата по медиация до този момент не е била обсъдена непосредствено със страните, тази възможност следва да бъде преценена от съдията докладчик. В случай, че предпочитанието към съдебната процедура не е резултат на информиран избор, удачно е напътствие и в съдебно заседание, включително и с оглед възможността страните да оползотворят обективно необходимото време до обявяване на въззивното решение.

С оглед ограничения предмет на касационното производство, безпредметно остава непосредственото участие на съдия при напътствие към медиация.

Пречки в процеса на препращане:

- Отсъствие на страните или на една от тях в съдебна зала.
- Формален подход при напътствие към медиация – при липса на представа за причината да бъде потърсено съдействие за решение на спора не е възможна и адекватна подкрепа за информиран избор в конкретния случай.
- Игнориране на адвоката - адвокатът се ползва с доверието на страната, поради което ролята му не трябва да бъде подценявана.

РАЗДЕЛ 4: Как да бъде определен медиаторът?

Нормативните актове, уреждащи приложимостта на медиацията в съдебното производство, не разписват механизъм за избор на медиатор. Практиката на съдилищата, ефективно преpraщащи съдебни спорове за разрешаване чрез медиация, обичайно е в следната последователност.¹

При вече заявена готовност от страна на спорещите да опитат да разрешат спора съдът им указва съществуващите възможности:

- да се обърнат към медиатор от публичния Единен регистър към Министерство на правосъдието: <http://mediator.mjs.bg/Users/MList.aspx>;
- да използват общодостъпната информация в Интернет и да изберат център, предоставящ подобна услуга;
- да препратят към съдебен център за медиация.

Така посочените възможности за даване на указания не са алтернативни. Обичайно съдията, с оглед равноправно третиране на медиаторите/медиаторските организации, споменава и трите възможности и страната преценява от коя от тях желае да се възползва.

Следва да се има предвид, че актуалността на информация в Единния регистър към Министерство на правосъдието не е гарантирана. Вписаните данни са по-скоро актуални към момента на подаване на заявлението (напр. относно образование, специализация).

Няма централизирана база данни с тарифите на медиаторите. Обичайно от активността на медиаторите/центровете за медиация зависи информацията да е публично достъпна /публикувана в Интернет/.

При избор процедурата да бъде осъществена чрез съдебен център съдията приканва страните да попълнят информационен формуляр, който впоследствие се предава на координатора на центъра². Целта на формуляра е да се предостави базова информация, която да способства за

¹ Правилата относно препращането на Центъра за спогодби и медиация към СРС и СГС можете да прочетете на адрес: http://www.mediatorbg.eu/public_mediacia/Rules-Program.pdf; на Районен съд гр. Благоевград - на адрес: [http://blagoevgradrc.judiciary-bg.org/courts/rc/blagoevgrad/ws_blagoevgradrs.nsf/2/MTUA-9E8QCR/\\$File/%D0%92%D1%8A%D1%82%D1%80%D0%B5%D1%88%D0%BD%D0%B8%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B8%D0%BB%D0%B0%20%D0%B7%D0%B0%20%D1%80%D0%B0%D0%B1%D0%BE%D1%82%D0%B0%20%D0%BD%D0%B0%20%D0%9C%D0%B5%D0%B4%D0%B8%D0%B0%D1%86%D0%B8%D0%BE%D0%BD%D0%B5%D0%BD%20%D1%86%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%8A%D1%80-%D0%91%D0%BB%D0%B0%D0%B3%D0%BE%D0%B5%D0%B2%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%B4.pdf](http://blagoevgradrc.judiciary-bg.org/courts/rc/blagoevgrad/ws_blagoevgradrs.nsf/2/MTUA-9E8QCR/$File/%D0%92%D1%8A%D1%82%D1%80%D0%B5%D1%88%D0%BD%D0%B8%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B8%D0%BB%D0%B0%20%D0%B7%D0%B0%20%D1%80%D0%B0%D0%B1%D0%BE%D1%82%D0%B0%20%D0%BD%D0%B0%20%D0%9C%D0%B5%D0%B4%D0%B8%D0%B0%D1%86%D0%B8%D0%BE%D0%BD%D0%B5%D0%BD%20%D1%86%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%8A%D1%80-%D0%91%D0%BB%D0%B0%D0%B3%D0%BE%D0%B5%D0%B2%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%B4.pdf)

² Последващите примери касаят практиката на Центъра за спогодби и медиация към Софийски районен и Софийски градски съд, съгласно публикуваните на сайта на съда Правила за работа.

последващата координация във връзка с осъществяване на процедурата. Формулярът съдържа информация за контакт с координатора на центъра и линк с правилата на програмата.³

Обичайно медиаторите предварително попълват, съобразно професионалната си ангажираност, кои дни от месеца/сезона и за колко време могат да предоставят услугите си. Често изборът на дата определя и кой да е медиаторът, който да извърши процедурата.

Съобразно спецификите на спора съдиите могат да отбележат необходимост от участие на медиатор с квалификация, допринасяща за успешното разрешаване на спора /напр. при спорове за извършени строително-монтажни работи – инженер, при делба – юрист, при семеен спор – психолог/. На свой ред, страните са свободни да поискат изборният от координатора медиатор да не участва в процедурата, респ. да бъде заменен.

От съдилищата зависи какъв организационен подход ще предпочетат като работещ, съотнесен към наличните центрове и медиатори /вкл. доброволци/ в съответното населено място.

Пълна информация за организацията на съответния съдебен център и възможността за контакт следва да се съдържа на сайта на съответния съд.

Обичайно съдията обсъжда със страните въздействието на процедурата по медиация върху съдебния процес. При липса на съгласие за спиране на производството по делото, съдията следва да държи сметка за необходимото време за ефективно провеждане на процедурата. Добра практика е при препращане към съдебен център по медиация съдията да определи дата на първата среща и да укаже датата, до която следва да бъде уведомен за развитието на процедурата и за необходимостта от допълнително време за постигане на споразумение. Информацията се предоставя от медиатора или от ангажирания с управлението на центъра служител на съда

При иницирирана процедура пред медиатор извън съдебния център по медиация, на страните следва да се укаже необходимостта да уведомят съда. Съдията може да укаже на страните да уведомят съда за резултата от процедурата, в случай на прекратяването ѝ преди изтичането на нормативно определения максимален срок за провеждането ѝ, и за евентуално необходимото допълнително време, с цел евентуално възобновяване или прекратяване на производството.

³ Актуални формуляри на Центъра за спогодби и медиация към Софийски районен и Софийски градски съд са достъпни в Интернет на адрес: <http://srs.justice.bg/srs/159>

РАЗДЕЛ 5: Как да се докладват резултатите от медиацията и воденето на статистика

Докладване на резултатите от медиацията

Медиацията е **поверителен** процес. Поверителността може да включва и факта, че медиацията ще се случи или че вече се е провела. Със сигурност включва цялата информация, която се подава във връзка с медиацията, заедно с всякакви споразумения, условия и срокове, произтичащи от нея. За това съдията се въздържа от въпроси към страните или към медиатора относно съдържанието на дискусиата или детайли по възможно споразумение.

Все пак съдията трябва да изисква, в рамките на ограниченията на закона, медиаторът да декларира (или да получи от страните декларация) че неговата/нейната мисия е приключила с резултат разрешаване на спора или че липсва споразумение. В зависимост от резултатите на медиацията съдията продължава или не съдебния процес.

Пример за информационни формуляри, улесняващи комуникацията между съдията и медиатора, са възприетите от Центъра за спогодби и медиация към Софийски районен съд и Софийски градски съд: *Формуляр за оценка на проведената медиация* /попълва се от медиатора/ и *Формуляр за обратна връзка, попълван от съдията*. Целта на двата формуляра е даването и получаването на обратна връзка от съдия към медиатор относно подходящността на препратения случай, евентуални възможности за възобновяване на процедурата на последващ етап от съдебното производство, бележки относно законосъобразността на постигнатото споразумение.

Статистика

Важно е за съда да събира информация/статистика за медиацията за да може да оценява схемата за медиация към съответната институция. Подобна статистика може да включва:

- Брой на страните, които са получили информация относно медиацията и в какъв формат (например писмена, устна по време на изслушването и т.н)
- Брой на случаите, в които съдията е приложил диагностика за медиация
- Брой на препоръчаните медиации от съдията
- Секторът/видът на конфликта (банкиране / финанси/ застрахователни договори/ гражданска отговорност / строителство/ занаяти/ ИКТ/ права на собственост / отношения работник – работодател и т.н.)
- Брой на успешните, частично успешни или неуспешни медиации⁴

⁴ Понятието „успешна медиация“ е дискуссионно. Към момента няма единно становище или конкретна уредба, задаваща критерии за преценка. Внимание заслужава възприетият от Центъра за спогодби и

- Продължителност на процеса на медиация (от началото на процедурата до нейното прекратяване, съгласно относимите законови разпоредби).
- Брой на поисканите одобрения на споразумения, постигнати с медиация⁵.

Забележка: Лесна система за отчитане е да се създаде Google форма за резултатите от случаите, препратени към медиация или друг подобен инструмент (безплатен и лесен за използване и трансфер в Excel формат).

медиация към Софийски районен и Софийски градски съд подход при дефиниране на същото с оглед постигнатия резултат: Понятието „УСПЕШНА МЕДИАЦИЯ“ се дефинира съобразно следните критерии:

1. Отношения и емоции.

- а) страните са подобрили отношенията и/или комуникацията помежду си.
- б) намалено е емоционалното напрежение в съдебна зала.

2. Постигнато е споразумение:

- а) което изчерпва предмета на спора и се включва в съдебна спогодба/решение;
- б) въз основа на постигнатото споразумение страните правят изявление за оттегляне/отказ от иска/молба при спорна съдебна администрация (напр. дела по ЗЗДН, Хагска конвенция).
- в) за част от спора;
- г) с порок, отстраним в съдебно заседание;
- д) в отношенията между страните е постигнато споразумение, което по преценка на съдията не се включва в съдебна спогодба/решение (несъвпадащо с предмета на делото) Page 18 of 18 10/9/2014

3. Изяснени спорни моменти: изяснени са факти и е ограничен предметът на доказване.

Бележка: с оглед терминологична яснота постигнатата в рамките на процедурата по медиация договореност между страните да се нарича „споразумение“, а терминът „спогодба“ да се ползва за съдебните спогодби

5

⁵ Както предвижда законът, одобрението на споразумението е акт, извършен от съдията, който осигурява изпълнителната сила на споразумението.

РАЗДЕЛ 6: Национално приложимо законодателство

По принцип медиацията би могла да се използва като способ за решаване на всякакви спорове между страните, тъй като всяко доброволно разрешаване на спора е за предпочитане от постановяването на решение от съд, тъй като е възможно съдебното решение да не удовлетворява никоя от страните по делото. Аргумент в тази насока е и предвиденото в действащия ГПК задължение на съда, разглеждащ делото, да напъти страните към спогодба.

Независимо от принципа че доброволното решаване на всеки спор е за предпочитане пред съдебното решение към настоящия момент по отношение на медиацията са възможни ограничения в българското законодателство, които ограничения най вероятно се дължат на липсата на систематичен подход на законодателя при въвеждането на Директива 2008/52/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 21 май 2008 г. относно някои аспекти на медиацията по гражданскоправни и търговскоправни въпроси (ОВ, L 136/3 от 24 май 2008 г.) и измененията на Закона за медиацията.

Така например в чл. 3, ал. 3 от ЗМ е предвидено че когато закон или друг нормативен акт предвижда друг ред за сключване на споразумение не може да се приложи медиация - (чл 3, ал. 3 ЗМ).

Най – значимото ограничение в действащото българско законодателство е разпоредбата на чл. 3 ал. 2 от ЗМ в която формално е предвидена възможност за използване на медиация в наказателното производство в случаите предвидени в Наказателно процесуалния кодекс. Такива случаи обаче не са уредени в действащия НПК (Обн., ДВ, бр. 86 от 28.10.2005 г., в сила от 29.04.2006 г., посл. изменен ДВ, бр. 21 от 8.03.2014 г.) поради което и по аргумент от противното към настоящия медиацията не е приложима в наказателното производство.

Следва да се отбележи че има дела за които някои приемат че медиацията като процедура не е приложима – развалянето на договор, конститутивни искове, обезщетение за вреди от деликт или престъпление, защото срещата с дееца може да бъде травмираща за лицето, поради което в такива случаи следва да се подхожда с повишено внимание и преценка във всеки отделен случай.

- Възможни задължения за използване на медиация.

Предвид характера на медиацията като доброволно производство, в българското законодателство не е предвидено задължение за страните да проведат процедура по медиация преди разглеждане на спора в съдебна фаза.

- Специфични условия за медиацията, предложена от съдията

Към настоящия момент на развитие на законодателство няма правна възможност разглеждащият делото съдия да задължи страните да участват в процедура по медиация и не предписва специфични условия при предложена процедура от съдията. Доколкото в действащия Граждански процесуален кодекс е предвидено задължение на съда да напъти страните към спогодба по всяко дело, то определено следва да се приеме че няма обща забрана съдът да напъти страните и към друг способ за доброволно извънсъдебно решаване на спора какъвто е медиацията.

- Граници/обхват на поверителността на медиацията

В действащото българско законодателство е закрепен принципът на пълна поверителност по отношение на страните и участниците в процедурата – медиаторът може да споделя с другата страна довереното му от страната само след нейно разрешение, включително и в качеството си на свидетел (чл.7,ал. 3 от ЗМ). Гаранция за страните се явява и предвидената забрана медиаторът да бъде разпитван за обстоятелства, споделени в тази процедура – чл. 7, ал. 2 ЗМ. Поверителността е от особена важност с оглед доверието на страните в участниците в медиацията, както и за защитата на интересите им в съдебната фаза на процеса, в случай че се окаже, че медиацията не приключи със споразумение.

Все пак, поверителността търпи известни ограничения за запазване на други ценности. Изключенията от поверителността са изчерпателно изброени в чл. 7, ал. 4 от ЗМ, като е предвидено, че поверителността отпада, когато:

1. това е необходимо по съображения за нуждите на наказателния процес или свързани със защитата на обществения ред;
2. трябва да се осигури закрилата на интересите на деца или да се предотврати посегателство над физическата или психическата неприкосновеност на определено лице, или
3. разкриването на съдържанието на споразумението, постигнато в резултат на медиация, е необходимо за прилагането и изпълнението на същото споразумение.

- Влияние на медиацията върху пределните/крайните и давностните срокове

Медиацията приключила без споразумение води го забавяне на процеса, а в случай, че страната не е започнала съдебно производство за защита на правата си, това забавяне теоретично би могло да бъде пречка за реализиране на правата на носителя на материалното право ако няма предвидена специална нормативна уредба. Гаранцията за възможност за реализиране на правата на носителя на материалното право е разпоредбата на чл. 11а ЗМ (нов ДВ бр. 11/2014), където е предвидено че за времето през което трае процедурата по медиация давност не тече. Нормата има практическо значение в хипотезата в която спорът все още не е бил отнесен към съд доколкото на общо основание по време на съдебното производство давност не тече. Доколкото в гражданското право няма предвиден абсолютен давностен срок то тази разпоредба дава достатъчна защита на носителя на материалното право.

Затруднения може да предизвика случаят, в който е образувано производство по медиация преди подаването на искова молба. С оглед разпоредбата на чл. 8, ал. 1 от [Директива 2008/52/ЕО](#) следва да се приеме, че неуспешното приключване на медиацията няма да води до заличаване с обратна сила на спирането на теченето на давностния срок, което е изключение от общата разпоредба на 116, б.б от ЗЗД.

В действащото законодателство е съобразено, че не е достатъчно носителят на материалното право да не го загуби поради пропускане на сроковете. Истинската защита е във възможността да го реализира в разумен срок. Ето защо е предвидена и норма, която да дисциплинира страните в своевременното провеждане на медиацията и да осуети използването на процедурата за забавяне на реализацията на материалното право - в чл. 15, ал. 1 т. 6 ЗМ (нова - ДВ, бр. 27 от 2011 г.) е предвидено прекратяване на процедурата по медиация с изтичане на 6 месеца от началото ѝ.

- Възможна акредитация на медиаторите

Предвид характера на производството и особено поверителността му, от основно значение е доверието в качествата на медиатора, поради което и в действащия закон са

предвидени завишени изисквания към лицето, упражняващо тази дейност. Изискванията са въведени с разпоредбите на Закона за медиацията и издадената в изпълнение на закона Наредба № 2 от 15.03.2007 г. за условията и реда за одобряване на организациите, които обучават медиатори; за изискванията за обучение то на медиатори; за реда за вписване, отписване и заличаване на медиатори от Единния регистър на медиаторите и за процедурните и етични правила за поведение на медиатора (издадена от министъра на правосъдието, обн., ДВ, [бр. 26](#) от 27.03.2007 г., в сила от 27.04.2007 г., доп., бр. 29 от 8.04.2011 г.)

Съгласно чл. 8, ал. 3 от действащия ЗМ медиатор може да бъде само дееспособно лице, което отговаря на следните изисквания:

1. не е осъждано за престъпления от общ характер;
2. завършило е успешно курс на обучение за медиатор;
3. не е лишено от право да упражнява професия или дейност;
4. (доп. - ДВ, бр. 9 от 2011 г.) има разрешение за дългосрочно или постоянно пребиваване в Република България, ако лицето е чужд гражданин;
5. вписано е в Единния регистър на медиаторите към министъра на правосъдието.

Престъпленията от общ характер са предвидените в Наказателния кодекс и са тези които служебно се разследват от прокуратурата и за които прокуратурата има задължение за повдигане на обвинение в случай че установи достатъчно данни за извършването им.

Обучението като медиатор е предвидено в Наредба 2 от 15.03.2007 г. и следва да бъде извършено от организации - одобрени от министъра на правосъдието, които разполагат с необходимите специалисти, квалифицирани и в медиацията. Практиката показва че най често обучението се извършва от медиаторски организации.

Изискването лицето да не е лишено от право да упражнява определена професия или дейност следва да се тълкува като забрана лице на което е наложено наказание лишаване от право да упражнява професия или дейност наложено с влязъл в сила съдебен или административен акт да работи като медиатор.

Разрешението за дългосрочно или постоянно пребиваване в Република България, ако лицето е чужд гражданин е индивидуален административен акт;

Предвидено е изключение за граждани на държавите - членки на Европейския съюз, на другите държави на Европейското икономическо пространство и на Швейцария като им е разрешено да бъдат медиатори в Република България дори и да нямат издадено разрешение за дългосрочно пребиваване в Република България.

Предвидено е всички медиатори да бъдат регистрирани и вписани в Единния регистър на медиаторите. Самото вписване става въз основа на заповед на министъра, която е индивидуален административен акт издаден при обвързана компетентност - в случай, че са налице предпоставките за вписване, определени в закона, министърът следва да издаде заповед, с която да уважи искането. В случай, че министърът постанови отказ за вписване, то актът подлежи на обжалване.

Самият регистър е публичен, като Министърът на правосъдието издава удостоверение на медиатора за вписването му в Единния регистър на медиаторите. Регистърът следва да се поддържа постоянно, за което е предвидено задължение за медиатора за обявяване на нови факти и обстоятелства в двуседмичен срок от настъпването им.

- Влизане в сила на споразуменията от медиация

В случай, че страните постигнат извънсъдебно споразумение преди да е образувано съдебно производството, самото споразумение влиза в сила от момента на сключването му.

За разлика от съдебната спогодба, законът не регламентира нито специално производство, нито изисквания за конкретна форма, в която да се обективира съглашението и съдебният акт, удостоверяващ валидността му. Няма и утвърдена практика досежно производството и формата, в която съдът следва да огласи извода си за съответствие. За разлика от съдебната спогодба, която се сключва в рамките на висящо производство, обаче, целта на чл. 18 ЗМ е резултатът да бъде постигнат извън съда.

Извънсъдебното споразумение не е изпълнително основание. Необходим е допълнителен акт на съда за привеждането му в изпълнение. В случай, че самото споразумение е с нотариална заверка на подписите, то страната има привилегията по чл. 417 от ГПК да претендира издаването на заповед за незабавно изпълнение и изпълнителен лист въз основа на самото споразумение, като молбата следва да бъде уважена в закрито заседание без призоваване на страните и без връчване на препис на ответника. Ответникът може да възрази относно споразумението едва в процеса на съдебното изпълнение.

В случай, че споразумението по медиация е постигнато в рамките на висящо гражданско дело, то доколкото има характера на спогодба следва да бъде одобрено от съда разглеждащ делото, поради което и влиза в сила след одобрението му от съда.

Традиционното разбиране за съдебната спогодба поражда проблем при одобряване на споразумението, постигнато в хода на съдебно производство, с оглед обема на въпросите, по отношение на които се разпростира силата на съдебно решение. Преобладаващото мнение в практиката поддържа, че тъй като предметът на делото се определя от надлежно въведения спор, в неговите рамки единствено може да бъде одобрена съдебна спогодба. Нормата на чл. 18 ЗМ, обаче, налага това разбиране да бъде преосмислено.

Макар и законът да очаква от съда да разгледа предявения пред него спор по същество, изрично е предвидено задължение двукратно да прикани страните да намерят доброволно разрешение, включително и да бъдат насочени към процедура по медиация. След като препраща към алтернативна процедура за приключване на висящия спор, логично е същият съд да обезпечи и признатия от закона резултат. Възприетата от страните връзка между предявения спор и останалите извън съдебното производство конфликтни отношения, освен че почива на признатата им свобода на договаряне, гарантира своевременно и окончателно решение на третираните в споразумението техни отношения. Зачитането на волята предполага да бъде държана сметка и за целостта на споразумението. Понеже решението на спора в случая не се основава на упражнена правораздавателна власт, а е постигнато в рамките на процедура с нормативно призната възможност да уреди трайно отношенията между страните, произтичащото от процесуалните правила, ограничението в предмета на спора остава без значение.

Нормата на чл. 18 от Закона за медиацията (ЗМ) придава на **споразумение, сключено в процедура по медиация по правен спор** значение на съдебна спогодба, когато бъде потвърдено пред съд и одобрено. Процесуалният закон придава на съдебната спогодба значение на влязло в сила решение с произтичащите от това последици – чл. 234 ал. 3 ГПК и следователно приравняването при съблюдаване на предписаната форма, изравнява по правни последици споразумението, постигнато в процедура по медиация и постигнатото в рамките на съдебно производство.

ПРИЛОЖЕНИЕ 1. Диагностика на случаите, подходящи за медиация, предназначена за съдиите

Методология

Съдията отговаря, по възможност, на въпросите по-долу. Когато въпросът не е релевантен или отговорът не е ясен избира средната колона “колебание”.

Раздел А – Общи условия	да	колебание	не
1. Може ли спорът да се реши с медиация при наличната законодателна рамка?			
2. Могат ли страните да се насочат към медиация на този етап от съдебната процедура?			
3. Има ли други нерешени съдебни дела свързани със същите страни или една от страните по същия въпрос, или свързани с последния други въпроси?			
4. Много ли са страните, въввлечени в съдебния процес и вероятно ли е съдията да укаже включване и на трета/и страна/и ?			
5. Има ли клауза за медиация в договора?			

Раздел Б – Устойчивост на конфликта	да	колебание	не
6. Въз основа на Вашия опит възможно ли е разрешаването на този спор?			
7. Важно ли е спорът да бъде разрешен бързо?			
8. Разходите по съдебния процес ще намалят ли значително това, което ще бъде възстановено с решението?			
9. Разполагат ли страните с ограничени ресурси за съдебен процес?			
10. Има ли голяма вероятност случаят да се окаже сложен за водене (липса на доказателства, комплексни или технически факти...)?			
11. Възможни ли са трудности при приложение/обжалване на решението?			
12. Вероятно ли е поне една от страните да има нужда от правен прецедент от съда?			
13. Има ли вероятност решението да бъде несправедливо или нечестно за поне една от страните? (например няма да се вземат пред вид фактически елементи, заради слаби доказателства, грешки в процедурата и др.).			
14. Има ли нужда от запазване на тайна/ поверителност на някои елементи от спора?			
15. Касае ли случаят принципен въпрос?			
16. Възможно ли е спорът да представлява само част от друг основен / неизразен конфликт?			

17. Играят ли емоциите основна роля в спора?			

Раздел В – Желание и готовност на страните	да	колебание	не
18. Важно ли е за страните да запазят отношенията си за в бъдеще?			
19. Резултатът от съдебното решение несигурен ли е за страните?			
20. Важно ли е за страните да имат контрол върху резултата от спора?			
21. Важно ли е за страните да имат контрол върху времето и организацията на процеса за намиране на решение?			
22. Публичната реабилитация важна ли е за някоя от страните?			
23. Адвокатите или страните подкрепят ли идеята за решение, чрез преговори/ медиация?			

Раздел Г – Ползи от медиацията за спора	да	колебание	не
24. Медиацията ще помогне ли на страните да възстановят диалога/отношенията помежду си?			
25. Ще помогне ли медиацията на страните да намерят индивидуално решение, което излиза извън приложимата правна рамка?			
26. Ще помогне ли медиацията на страните да разкрият важна информация в поверителна среда?			
27. Медиацията ще помогне ли на страните да създадат необходимите условия за извинение?			
28. Медиацията ще даде ли възможност на страните да преценят на практика своите позиции и/или шансове да спечелят в спора?			

Тълкуване на отговорите

По принцип - когато отговорът на въпрос е „да“ това е показателно, че може да се предвиди медиация. Когато отговорът е „не“ това е показател, че традиционното съдебно производство е по-подходящо. При по-голям брой положителни отговори страните трябва да се насочат към медиация.

Ако отговорите „да“ в раздел „Общи условия“ преобладават това означава, че правната и процедурната рамка не възпрепятстват и дори насърчават медиация.

Ако положителните отговори в раздел „Устойчивост на конфликта“ преобладават това показва, че естеството на спора е на практика адаптирано към медиацията и че има редица методи, които по естествен начин ще помогнат на страните да намерят решение.

Ако положителните отговори в раздел „Желание“ и готовност на страните преобладават това показва, че страните трябва да са заинтересовани сами да намерят решение. Тези резултати показват също, че страните по-лесно ще бъдат убедени в ползите от медиацията. Ако отговорите „да“ в раздел „Предимства от медиацията“ за този спор преобладават това показва, че решаването на случая с медиация ще донесе по-голяма полза за двете страни отколкото съдебно решение.

Разяснение

Раздел А – Общи условия

Въпрос 1 - Може ли спорът да се реши с медиация при наличната законодателна рамка?

Има няколко ситуации, при които не се разрешава медиация съгласно законодателството.

В законодателството няма изрична уредба забраняваща медиация по някои видове спорове. Някои приемат, че медиацията като процедура не е приложима при развалянето на договор, конститутивни искове, обезщетение за вреди от деликт или престъпление, защото срещата с дееца може да бъде травмираща за лицето - в такива случаи следва да се подхожда с повишено внимание и преценка във всеки отделен случай.

Въпрос 2 - Могат ли страните да се насочат към медиация на този етап от съдебната процедура?

Преди да се определи дали медиацията е удачна за спора, съдията трябва да провери дали съгласно Гражданския процесуален кодекс страните могат да бъдат насочени към медиация.

Въпрос 3 - Има ли други нерешени съдебни дела свързани със същите страни или с една от страни по същия въпрос или по свързани с последния въпроси?

Медиацията осигурява гъвкавост на процеса на разрешаване на спора. Освен ако страните не предпочитат друго, медиаторът ще ги насърчи да уредят конфликта по един подробен и изчерпателен начин. Когато е приложима, медиацията може да подпомогне решаването на няколко успоредни съдебни дела и да генерира решение за цялостните отношения на страните.

Въпрос 4 - Много ли са страните, въввлечени в съдебния процес и вероятно ли е съдията да нареди трета/и страна/и да се включи/ат?

Сложността и продължителността на производството се увеличава и удължава значително, когато са замесени повече страни. Медиацията е гъвкав процес при който могат да участват повече страни, търсейки балансирано решение за различните интереси или търсейки частично споразумение.

Въпрос 5 – Има ли клауза за медиация в договора?

Когато има клауза за медиация, включена в договора съдията трябва да насочи страните към медиация освен, ако адвокатите не възразят срещу нея.

Раздел Б – Устойчивост на конфликта

Въпрос 6 - Въз основа на Вашия опит възможно ли е разрешаването на спора?

Въз основа на първичен анализ на случая, връзката между замесените страни, природата на спора, както и на други външни фактори (времеви ограничения, финансови трудности в компанията и др.), съдията може да разглежда случая различно, извън чисто правната рамка.

Въпрос 7 – Важно ли е спорът да бъде разрешен бързо?

Демонстрира се, че една от най-важните причини за прилагане на медиация е нуждата от намиране на бързо решение на спора (заедно със спестяването на средства). Медиацията може да отнеме само няколко часа, след като всички участници се съгласят на среща.

Въпрос 8 - Разходите по съдебния процес ще намалят ли значително това, което ще бъде възстановено с решението?

Медиацията, с малки изключения, е значително по-евтина от арбитражното или съдебното производство. Когато съдебното производство генерира непропорционални разходи, свързани с конфликта, медиацията е често добър избор. Колкото по-ниска е стойността на спора, толкова повече медиацията може да помогне на страните да разрешат спора по по-бърз и по-ефективен с оглед на разходите начин. Липсата на разходи за съдебно производство всъщност отваря възможност за преговори. Разходите за адвокат и други специалисти (например технически съветник или експерти) ще бъдат ограничени при медиацията, тъй като продължителността на процеса е значително по-кратка и по-предвидима.

Въпрос 9 – Разполагат ли страните с ограничени ресурси за съдебен процес?

Медиацията, с малки изключения, е значително по-евтина от съдебното производство. Медиацията в повечето случаи ще е по-изгодна като механизъм за разрешаване на спора.

Въпрос 10 - Има ли голяма вероятност случаят да се окаже сложен за водене (липса на доказателства, комплексни или технически факти и др.)?

Когато доказателствата са малко, или липсват и това ще доведе до трудно решение, медиацията може да даде по-добри резултати за страните. Подобно, когато случаят е много сложен (вкл. и технически), за съдията може да е трудно да вземе решение без намесата на експерти, която ще генерира повече разходи и може да доведе до противоречия. Намесата на медиатор прави технически възможна дискусиата между страните. Страните често не си говорят, вместо това си говорят техните адвокати.

Въпрос 11 - Възможни ли са трудности при приложение/обжалване на решението?

Страните не винаги прилагат съдебното решение по различни причини (трудност при приложението, липса на ресурси, преднамерено противопоставяне на решението и др. под.), или обжалват без значение какво е решението. Процесът на медиация не е обременен от тези трудности. Той има много висок процент на доброволно

приложение на споразуменията. Страните, подготвяйки решението, го приемат за свое и работят с медиатора по осъществяването и приложението на общо споразумение.

Въпрос 12 - Вероятно ли е поне една от страните да има нужда от правен прецедент от съда?

Някои случаи се отнасят към съда с намерението да се създаде нов правен прецедент, който ще има широк социален отзвук, а не толкова да повлияе на самото дело. Резултатите постигнати чрез медиация не са ясни предварително и не са задължителни/не касаят други страни, така че дори ако медиацията постигне успешен край това няма да повлияе много на подобни дела в бъдеще. За това медиацията не е полезна за подобни случаи. Правните прецеденти не могат да се разрешават чрез медиация.

Въпрос 13 - Има ли вероятност решението да бъде несправедливо или нечестно за поне една от страните? (например няма да вземе пред вид фактически елементи заради слаби доказателства, грешки в процедурата и др.).

В някои случаи решението на съдията може да бъде нечестно за поне една от страните, поради невъзможност съдията да разчита на някои от елементите или доказателствата (например процедурни причини). В такива случаи медиацията е полезна за страните, тъй като тя не се ограничава от процедурното право и правилата за доказателствата могат понякога да се заобиколят.

Въпрос 14 - Има ли нужда от запазване на тайна/поверителност на някои елементи от спора?

Медиацията е напълно поверителна и се гарантира от закона и от декларацията за конфиденциалност, подписана от ангажираните страни. Страните, които желаят да запазят дискретност по отношение на спора и дискусиата, свързана с него ще проявят интерес към медиация.

Въпрос 15- Касае ли случаят принципен въпрос?

Някои случаи са много емоционално натоварени или мотивирани от основни принципи. Страните трябва да получат един специализиран подход, който в достатъчна степен разпознава и определя основния принцип (поякотога самоопределена основна ценност), на който се основава случаят. Ако не се обърне внимание на този елемент някоя от страните може да остане с чувството за нечестност или загуба, дори когато съдебното решение е в нейна полза. Много е вероятно медиацията да доведе до удовлетвореност при такива случаи.

Въпрос 16 - Възможно ли е спорът да представлява само част от друг основен/неизразен конфликт?

Когато един съдия трябва да разреши случай, той е ограничен от заявленията на страните, дори ако те представляват ясни (или по-малко ясни) причини или нужди. Неизразените нужди може да породят нов конфликт веднага след взимане на решение по делото. Медиацията не се ограничава от първоначалните искания на страните.

Основна задача на медиатора е да разбере и да свърже интересите и възможните допълнителни конфликти с цел постигане на изчерпателно споразумение.

Въпрос 17 - Игрят ли емоциите основна роля в спора?

Някои спорове са много емоционално заредени. Страните изискват специален подход, който в достатъчна степен разпознава и утвърждава емоционалните въпроси, които ръководят случая и по този начин да получат цялостно решение. Ако не се обърне внимание на емоционалните нужди, някоя от страните може да остане с усещане за нечестност или загуба, дори и ако решението на съда е в нейна полза. Медиацията е способът, който е по-вероятно да доведе до удовлетвореност в тези случаи.

Раздел В - Желание и готовност на страните

Въпрос 18 - Важно ли е за страните да запазят отношенията си за в бъдеще?

Конфронтиращите съдебни битки и арбитражни процеси почти винаги развалят бизнес отношенията и личните връзки. Понякога процесът се отразява и на връзките с трети страни. При медиацията всички заинтересовани лица сядат заедно на една маса, комуникират, разговарят за своя спор и сами допринасят за намирането на решение. По-голяма е възможността да се запази, или възстанови едно текущо бизнес сътрудничество. Индивидите в конфликта също са склонни да запазят и дори подобрят своите лични връзки един с друг, като резултат от медиацията.

Въпрос 19 - Резултатът от съдебното решение несигурен ли е за страните?

Фирмите не харесват несигурността. Те имат нужда от предвидимост във финансово отношение, за да могат да правят инвестиции, или да адаптират своята бизнес стратегия при възможни загуби. Несигурността може също да генерира допълнителен стрес за предприемача.

Въпрос 20 - Важно ли е за страните да имат контрол над резултатите от спора?

Страните, които отнасят едно дело в съда делегират разрешаването на конфликта на съдия. С медиация, страните запазват контрол над решението на техния спор. Когато страните желаят да запазят контрола над решението по дадено дело, медиацията е подходящ способ.

Въпрос 21 - Важно ли е за страните да имат контрол върху времето и организацията на процеса за намиране на решение?

Когато страните желаят да запазят контрол върху скоростта на процеса и на допълнителните разходи е подходящо прилагането на медиация.

Въпрос 22 - Публичната реабилитация важна ли е за някоя от страните?

Страните, които търсят публична реабилитация могат да изберат един от двата начина: съд или медиация. Съдебното решение е публично и може да доведе до задоволителна реабилитация. Споразумението, постигнато чрез медиация е конфиденциално, но страните могат, в рамките на своите договорености, да предвидят една от тях да направи публично извинение, или че ще направят общо

съобщение до медиите. Преимуществото на медиацията е, че публичното съобщение може да бъде изготвено съвместно от страните.

Въпрос 23 - Адвокатите или страните подкрепят идеята за решение чрез преговори/медиация?

Има случаи, когато адвокатите са убедени в ползата на преговорите или медиацията, но страните се колебаят, или не са склонни. В този момент подкрепата от страна на съдията може да помогне на страните да преодолеят своите съмнения. Въпрос 23 не загатва, че медиацията не е подходяща за спора, а дава индикация на съдиите да вземат пред вид отношението на адвокатите.

Раздел Г - Ползи от медиацията за спора

Въпрос 24 - Медиацията ще помогне ли на страните да възстановят диалога/отношенията помежду си?

Медиацията може да помогне на страните да възстановят отношенията си и да имат отворена дискусия. Това, на свой ред, подпомага постигането на устойчиво споразумение.

Въпрос 25 – Ще помогне ли медиацията на страните да намерят индивидуално решение, което излиза извън приложимата правна рамка?

При медиацията законът се съблюдава по време на целия процес. Все пак, в тази правна рамка, медиацията осигурява пространство за изработване на високо индивидуализирани споразумения, които отговарят на разбирането на страните за конфликта.

Въпрос 26 - Ще помогне ли медиацията на страните да разкрият важна информация в поверителна среда?

Липсата на информация може да е източник на конфликт. Медиацията може да осигури сигурна среда, която ще улесни обмена на информация. Медиацията е поверителен процес, защитен като такъв от закона и от подписаните декларации за поверителност от страните.

Въпрос 27 - Медиацията ще помогне ли на страните да създадат необходимите условия за извинение?

Извинението включва признаване на правонарушение с приемане на отговорност, последици и уязвимост. Понякога извинението е необходимо, но трудно. Медиацията създава условия за извинение.

Въпрос 28 - Медиацията ще даде ли възможност на страните да преценят на практика своите позиции и/или шансове да спечелят в спора?

Прекалените очаквания на някои от страните по отношение на изхода от съдебния процес могат да доведат до неадекватно поведение. Подобно отношение може да бъде подхранвано, поддържано или подсилено от адвокатите на страните. Една от задачите на медиатора е да им помогне да си направят "проверка с реалността". Като

неутрална, безпристрастна трета страна той може да бъде обективен и да обсъжда със страната отрицателните или възможни обратни последици от спора, които страната да е пренебрегнала.

ПРИЛОЖЕНИЕ 2. Документ или писмо, с което страните се информират относно възможността за медиация

[Въвеждащи коментари⁶]

Възможен вариант за напътване на страните към медиация е в проекта за доклад при насрочване на делото да бъде използван следният **ТЕКСТ, КОЙТО СЕ ИЗПОЛЗВА В СОФИЙСКИ РАЙОНЕН СЪД** (възможно е аналогичен текст да бъде предоставен още при регистрирането на искова молба в съда):

„Съдът уведомява страните, че за разрешаването на спора си те могат да използват медиация, като способ за извънсъдебно разрешаване на спора. Така те ще спестят време, усилия и средства. При постигане на спогодба, ищецът може да поиска да му бъде възстановена половината от внесената държавна такса – чл. 78, ал. 9 от ГПК.

Ако страните желаят да използват медиация, те могат да се обърнат към център по медиация или медиатор от Единния регистър на медиаторите към Министерство на правосъдието (<http://www.justice.government.bg/MPPublicWeb/default.aspx?id=2>). Медиацията е платена услуга.

Към Софийски районен съд действа Програма „Спогодби”, която за момента предлага бесплатно провеждането на медиация. Страните могат да се възползват от предоставената им по Програмата възможност.

Повече информация за Програма „Спогодби” можете да получите всеки работен ден от 9:00 до 17:00 часа от Лъчезар Насвади на тел. 8955423 и ел. адрес spogodbi@src-bg.org, а след 01.03.2010 г. и в Центъра за спогодби и медиация, който се намира в гр. София, бул. „Патриарх Евтимий” No. 2, ст. 7 (бившият Нотариат).”

БИ МОГЛО СЪЩО ТАКА НА СТРАНИТЕ ДОПЪЛНИТЕЛНО ДА СЕ УКАЖЕ И СЛЕДНОТО:

- Медиацията е алтернативен способ на съдебния процес, който Ви позволява да намерите индивидуално и вероятно по-задоволително решение на Вашия случай като избегнете несигурността на съдебния процес и свързаните с него разходи.
- Медиацията е неформален процес, при който една безпристрастна трета страна (медиатор) избрана от страните и/или посочена от съдията съдейства на спорещите за постигане на приемливо за всички споразумение. Медиацията има за цел възстановяване на диалога между страните по един

6

⁶ Съгласно практиката на съда.

конфиденциален начин, идентифицирайки интересите на страните и извън закона, създавайки възможни решения, подпомагайки страните при преговорите и при изготвяне на приложимо споразумение.

- Докато трае медиацията крайните срокове са преустановени/суспендирани. Това следва от разпоредбата на чл. 11а от ЗМ и от прякото приложение на чл. 8 ал. 1 от Директивата. Съдебните процедури ще бъдат спрени и ако медиацията се провали ще продължат след това. Съдията ще вземе пред вид, че е проведена медиация и ще приеме делото с приоритет, за да не бъде забавяно повече⁷.
- *Медиацията е ефикасна*: статистически при медиация се постига споразумение при 75%⁸ от случаите.
- *Медиацията осигурява контрол над процеса*:
 - Имате контрол над крайното решение на конфликта.
 - Намирате решение, което отговаря най-добре на Вашите интереси и нужди.
 - Можете да прекъснете медиацията и да се върнете към съдебното правораздаване без негативни последици във всеки един момент. Избягвате трудности при приложение на крайното решение.
 - Цялата информация, разкрита по време на медиацията, е конфиденциална и не може да се използва в делото в случай на провал на медиацията.
 - Адвокатът Ви също може да участва.
- *Медиацията осигурява спестяване на време и разходи*:
 - Медиацията може да продължи няколко часа. Вие определяте срещите с медиатора и страните съгласно собствената си програма.
 - Медиацията не може да продължи повече от предвиденото по закон (съгласно решението на съдията, или съгласно правилата на институцията/центъра за медиация⁹).
 - Разходите за медиация са определени предварително и се поделят между страните¹⁰.

7

⁷ Ако е приложимо съгласно политиката на съда/съдията.

8

⁹ "The Cost of Non ADR: Surveying and Showing the Actual Costs of Intra-Community Commercial Litigation", survey funded by the European Union and led by ADR Center, June 2010

9

¹⁰ Да бъде съобразено според приложимото национално законодателство/ практиката на съда

10

- Тъй като времето за намиране на решение се намалява, спестявате за технически експерти, печелите от спестените ангажименти на Ваши служители във финансов аспект и постигате сигурност по отношение на финансовите последствия от решението (наличие на средства или предвиждане на загуби).
 - Избягвате потенциални скрити / допълнителни разходи.
- *Медиацията предоставя възможност за запазване на отношенията и подпомага постигането на справедливост:*
- Медиацията насърчава по-добри взаимоотношения, чрез решаване на проблеми в дух на сътрудничество.
 - Когато се възстанови диалогът можете да заздравите връзката с другата страна.
 - Компанията Ви ще създаде имидж на честен партньор.

- Как се започва медиацията?

Медиацията трябва да бъде приета от всички страни, ангажирани в спора.

След като постигнете решение за започване на медиация, обърнете се към център по медиация за намиране на подходящ медиатор. При нужда, центърът по медиация или съдията ще определят медиатор за Вашия случай. След като е определен медиаторът, съдията ще обяви нова дата за изслушване и ще определи забавянето, в рамките на което ще очаква доклад за успеха или провала на процеса по медиация. Нито Вие, нито медиаторът трябва да информира за природата или съдържанието на дискусията и съдържанието на споразумението, които остават поверителни.

Сред съществуващите центрове по медиацията следващите са съгласни на схема на медиация към нашия Съд със следните такси: [изписват се имената на центрoвете, интернет страниците им и контактните данни].

Ако подлежите на правна помощ, тя може да се приложи и за процеса на медиация¹¹.

¹¹ Да бъде съобразено със схемата за медиация към съда.

¹¹ Да бъде съобразено с приложимото национално законодателство.

ПРИЛОЖЕНИЕ 3. Въпросник за самооценка за страните по спора

Методология

Моля, отговорете на въпросите. Когато въпросът не се отнася за конкретния случай, или отговорът не е ясен изберете средния отговор “колебание”.

	да	колебание	не
1. Спорът забавя ли някакво решение, или възможност за развитие за Вас и за Вашия бизнес?			
2. Бързото разрешаване на спора важно ли е за Вас?			
3. Търсите ли дългосрочно решение на спора?			
4. Имате ли интерес от запазване/поддържане на бизнес отношенията с другата страна?			
5. Има ли въпрос по конкретния спор, който бихте желали да обсъдите/да изясните с партньора си, извън правните аспекти на спора?			
6. Предпочитате ли някои от елементите на спора да не се обявяват публично/да останат конфиденциални?			
7. Имате ли съмнения относно изхода от делото?			
8. Смятате ли, че разходите по съдебното производство ще намалят, или дори ще превишат това, което бихте могли да си възстановите чрез съдебен процес?			
9. Имате ли достатъчно ресурси, които да отделите за спора и да инвестирате в разходи за съдебен процес (включително адвокат/технически експерти и др.)?			
10. Важно ли е за Вас да запазите контрол върху резултата от спора?			
11. Има ли факт/аспект от спора, който смятате, че не е достатъчно обсъден/не му е обърнато достатъчно внимание по време на делото? Ще имате ли възможност да го обсъдите?			
12. Притеснявате ли се, че едно съдебно решение може да е трудно приложимо?			
13. Вашите доводи лесно ли ще бъдат доказани в съда? Имате ли силни доказателства, с които да подкрепите своите твърдения?			
14. Можете ли да се справите с емоционалната тежест, която се натрупва от спора?			
15. Има ли вероятност да нямате нужда от правен прецедент по отношение на правните аспекти на конфликта?			
16. Търсите ли публично реабилитиране?			
17. Има ли друга причина в основата на съдебния процес?			
18. Търсите ли извинение от другата/ите страни?			
19. Вашият адвокат разясни ли Ви процедурата и всички аспекти,			

свързани с юридическия процес? (време, средства, шансове,...)			

Тълкуване на отговорите

Когато се отговаря с отговор “да”, това е показателно, че медиацията е за предпочитане. Когато отговорът е “не” това показва, че съдебното разрешаване е по-подходящо. При повече положителни отговори предложете медиация за разрешаване на случая.

Пояснение

Въпрос 1 - Спорът забавя ли някакво решение или възможност за развитие за Вас и за Вашия бизнес?

Спорът може да доведе до замразяване приемането на стратегически решения за компанията. Причините за това могат да бъдат несигурност по отношение на сумата, която е заложена, но и правата и задълженията, свързани със самия бизнес-модел (например спор, свързан с права на интелектуалната собственост, спор между акционери и др. под.). Медиацията има преимуществото да бъде много по-бърза от съдебното разрешаване, поради което осигурява сигурност за продължаване на бизнеса.

Въпрос 2 - Бързото разрешаване на спора важно ли е за Вас?

Демонстрира се, че една от най-важните причини за насочване към медиация е нуждата от намиране на бързо решение на спора (заедно със спестяването на пари). Медиацията може да отнеме дори само няколко часа, след като всички участници са се съгласили на дата за среща.

Въпрос 3 - Търсите ли дългосрочно решение на спора?

Страните, подготвяйки решение, запазват влиянието си върху него и работят с медиатора по приложението и осъществимостта на общото споразумение. Медиацията може да помогне на страните да възстановят диалога по между си и да водят отворена дискусия. Това помага при разработването на приложимо споразумение.

Въпрос 4 - Имате ли интерес от запазване/поддържане на бизнес отношенията с другата страна?

Конфронтиращите съдебни битки и арбитражни процедури почти винаги развалят бизнеспартньорството, или личните отношения. Понякога процедурите засягат и отношенията с трети страни. При медиацията всички ангажирани лица сядат заедно, обсъждат своя спор и изработват съвместно решение. Има голяма вероятност текущите бизнес отношения да бъдат запазени. Личностите в конфликта също има вероятност да запазят и дори да подобрят личните си отношения един с друг, като резултат от използването на медиацията.

Въпрос 5 - Има ли въпрос по конкретния спор, който бихте желали да обсъдите/да изясните с партньора си извън правните аспекти на спора?

При медиацията законът се съблюдава по време на целия процес. Все пак, в тази правна рамка, медиацията осигурява пространство за изработване на високо индивидуализирани споразумения, които отговарят на разбирането на страните за конфликта.

Въпрос 6 - Предпочитате ли някои от елементите на спора да не се обявяват публично/да останат конфиденциални?

Липсата на информация може да бъде източник на конфликт. Медиацията може да предостави сигурна среда, която ще улесни обмена на информация. Медиацията е поверителен процес, защитен като такъв от закона и от подписани декларации за конфиденциалност от ангажираните страни. Страните, които желаят да запазят дискретност по отношение на конфликта и дискусиата по него ще са заинтересовани от приложението на медиация.

Въпрос 7 – Имате ли съмнения относно изхода от делото?

Страните, които изпращат едно дело в съда делегират разрешаването на конфликта на съдия. С медиацията страните запазват контрол върху решението, с което ще бъде разрешен техния спор. Когато страните желаят да запазят контрол над решението по делото, е подходяща медиацията.

Въпрос 8 - Смятате ли че разходите по съдебното производство ще намалят или дори ще превишат това, което бихте могли да възстановите чрез съдебен процес?

Медиацията, с малки изключения е значително по-евтина от арбитража и съдебния процес. Когато съдебният спор генерира непропорционални разходи, в сравнение със стойността на конфликта, медиацията често е добър вариант. Колкото по-малка е стойността на спора, толкова повече медиацията може да помогне на страните да разрешат спора по по-бърз и с ефективни разходи начин. Липсата на разходи за съдебен спор ще отвори възможност за преговори. Разходите за адвокати и други професионалисти (например технически съветници или експерти) ще бъдат ограничени с медиацията, тъй като продължителността на процеса се значително по-малка и той е по-предвидим.

Въпрос 9 - Имате ли достатъчно ресурси, които да отделите за спора и да инвестирате в разходи за съдебен процес (включително адвокат/технически експерти и др.)?

Медиацията с малки изключения е значително по-евтина от съдебното производство. Медиацията, в повечето от случаите, е механизъм за разрешаване на спорове, който повече хора могат да си позволят.

Въпрос 10 - Важно ли е за Вас да запазите контрол върху резултата от спора?

Страните, които депозират искова молба в съда делегират разрешаването на конфликта на съдия. С медиацията страните запазват контрол над решението за техния спор. Когато страните желаят да запазят контрол над решението по случая е подходяща медиацията.

Въпрос 11 - Има ли факт/аспект от спора, който смятате че не е достатъчно обсъден/не му е обърнато достатъчно внимание по време на делото? Ще имате ли възможност да го обсъдите?

Медиацията може да помогне на страните да възстановят диалога помежду си и да имат отворена дискусия. Това от своя страна помага при разработването на приложимо споразумение.

Въпрос 12 - Притеснявате ли се, че едно съдебно решение може да е трудно приложимо?

Страните не винаги прилагат съдебното решение по различни причини (трудност при приложението, липса на ресурси, преднамерено противопоставяне на решението), или обжалват без значение какво е решението. Процесът на медиация не е обременен от тези трудности. Той има много висок процент на доброволно приложение на споразуменията. Страните, подготвяйки решението, го приемат за свое и работят с медиатора по осъществяването и приложението на общо споразумение.

Въпрос 13 - Вашите доводи лесно ли ще бъдат доказани в съда? Имате ли силни доказателства, с които да подкрепите своите твърдения?

В някои случаи решението на съдията може да е несправедливо за поне една от страните, поради една или друга причина (например процедурни пропуски, непредставяне на доказателства и пр.). В такива случаи медиацията може да е полезна за страните, тъй като не се ограничава от процедурното право и правилата за доказателствата могат понякога да се заобиколят.

Въпрос 14- Можете ли да се справите с емоционалната тежест, която се натрупва от спора?

Някои спорове са силно емоционално обременени. Страните могат да изискват специфичен подход, който в достатъчна степен разпознава и утвърждава емоционалните въпроси, които ръководят случая и по този начин да получат цялостно решение. Ако емоционалните нужди останат незадоволени, страните могат да останат с усещане за несправедливост или загуба, дори и ако решението на съда е в тяхна полза. Медиацията е способът, който е по-вероятно да доведе до удовлетвореност в тези случаи.

Въпрос 15 - Има ли вероятност да имате/нямате нужда от правен прецедент по отношение на правните аспекти на конфликта?

Някои случаи се разглеждат в съда с намерението да се изгради нов правен прецедент, който ще има по-широко социално въздействие от това върху самия случай. Резултатите постигнати чрез медиация не са известни или задължителни за други страни, така че дори ако медиацията има положителен резултат за един спор, тя няма да повлияе върху изхода от бъдещи спорове. Ето защо медиацията не е полезна за подобни случаи. Правни прецеденти не могат да бъдат решавани чрез медиация.

Въпрос 16 - Търсите ли публично реабилитиране?

Страни, които търсят публично реабилитиране могат да избират между съд, или медиация. Съдебното решение е публично и може да донесе желаното реабилитиране. Разрешаването чрез медиация е конфиденциално, но страните, в рамките на тяхното споразумение, може да предвидят една от страните ще направи публично извинение, или че страните ще изготвят съвместно съобщение до медиите. Предимството на медиацията е, че публичното съобщение ще бъде направено от страните.

Въпрос 17 - Има ли друга причина в основата на съдебния процес?

Когато съдията трябва да реши едно дело той е ограничен от заявленията на страните дори и при наличието на ясни /или не до там ясни/ основополагащи причини за спора. Незаявните претенции/причини могат да породят нов конфликт веднага след постановяване на решение. Медиацията не се ограничава от първоначалните искания на страните. Основна задача на медиатора е да разбере и да обърне внимание на основополагащите интереси и възможни свързани конфликти с цел да постигне едно обстоятелствено решение.

Въпрос 18 - Търсите ли извинение от другата/ите страни?

Извинението включва признаване на правонарушение с поемане на отговорност, последици и уязвимост. Понякога извинението е необходимо, но трудно. Медиацията създава условия за извинение.

Въпрос 19 - Вашият адвокат разясни ли Ви процедурата и всички аспекти, свързани с юридическия процес? (време, средства, шансове и др. под.)

Страните най-вероятно няма да сезират съда, ако са наясно с разходите, свързани с това, както финансови, емоционални, така и от времева перспектива. Както е доказано с много проучвания, медиацията е по-бърза, по-евтина и ако е успешна постига крайно споразумение, което задоволява всички ангажирани в спора страни.

ПРИЛОЖЕНИЕ 6. Проблем – възможно решение

Пречки пред избора на процедурата по медиация	Средство за подкрепа
Страната не познава процедурата.	<p><i>Непосредствено предоставена ѝ достатъчна информация относно естеството на процедурата и към кого може да се обърне.</i></p> <p><i>Съдията следва да се увери, че информацията е достигнала до страната – книгата са получени от нея или процесуалният ѝ представител и респ. - че те са уведомени за указанията и процедурата.</i></p> <p><i>При получена информация и явяване на страната в съдебно заседание тя следва да бъде поканена да обясни предпочитанието си към съдебната процедура, освен ако не е получена обратна връзка, чрез попълнен вече въпросник.</i></p>
Страната знае, но адвокатът не препоръчва без да се конкретизира причината.	<p><i>Ефективното упражняване на правото на избор за пътя, по който да бъде намерено решение на проблема предполага яснота за реалните възможности.</i></p> <p><i>Съдията следва да се увери, че изборът е направен при тези обстоятелства, посредством съпоставяне на медиацията и съдебното производство като алтернативи за разрешаване на конфликта:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <i>* времево измерение на очаквания резултат – удачно е да бъде посочен и възможният момент за постановяване на решението - с оглед правилата на процеса и реалната натовареност на съдебния състав.</i> <i>* обхват на решението, особено при наличието и на други неразрешени до момента конфликти.</i> <i>* непосредствени разходи и привличане на допълнителни ресурси</i>
Давани обещания и липса на изпълнение.	<i>На основата на споделения опит от страните акцентът се поставя върху промяната – страните се срещат в съдебна зала, а декларираната готовност се обвързва с конкретен ангажимент.</i>
Неизпълнение на писмено	<i>Проблемът е деликатен, но не и непреодолим.</i>

<p>споразумение.</p>	<p>Предявеният иск демонстрира решимост за изход от ситуацията, а процедурата по медиация е в състояние да разкрие и конкретните причини за неизпълнението, като бъде по търсен работещ вариант за преодоляване на евентуалните пречки. Одобреното споразумение в съдебно производство се ползва с изпълнителна сила.</p> <p><i>(Акцентът следва да се постави върху преимуществата на алтернативния път за намиране на решение. Така например липсата на плащане може да произтича от недостиг на парични средства. Този въпрос остава извън ползрението на закона, но пряко засяга удовлетворяването на реалния интерес в случай, че съществува друг, свободен към момента ресурс.)</i></p>
<p>Не можем да се разберем сами.</p>	<p>Медиаторът е специално обучен да подпомогне процеса на комуникация. <i>(Акцентира се и върху възможността в тази процедура да бъдат генерирани множество решения при съпоставяне на съответните им позитиви и негативи, от които страните да подберат най-удачното за техния случай).</i></p>
<p>Другата страна поставя невъзможни или неприемливи решения, от които не отстъпва.</p>	<p>Процедурата по медиация цели да бъде търсено решение на проблема и удовлетворяване на потребностите като акцентира диалога от позиции към интереси. Понякога е трудно авторът на предложението да разбере проблема преди да получи адекватна и гравивна обратна връзка. Нормално е също така да бъде отречено предложението само защото изхожда от другата страна. Медиацията позволява сверяване на предложението с реалността на плоскостта на осъзнат интерес.</p>
<p>Доверителят ми живее в чужбина.</p>	<p>Разстоянието не може да попречи на желанието за среща и диалог. В случай, че страната е възпрепятствана да се отзове на присъствена среща, съществува възможност за осъществяване и на дистанционна медиация.</p>